

GRÓF KLEBEISBERG KUNO ÉS A KULTÚRFÖLÉNY

Rövid bevezetőmben egyetlen kérdésre szeretném az olvasó figyelmét felhívni: a kultúrfölény fogalmára. Olvasóink erről a kérdéssel leginkább Apponyi Albert gróf 1920. január 16-án a francia külügyminisztérium épületében tartott híres beszédéből értesültek. Arról tudniillik, hogy az elszakított területeken a magasabb kulturális fokon álló magyar nemzetiségi kisebbség egy alacsonyabb fokon álló többség igazgatása alá került. Magyarország feldarabolása ugyanis a következménnyel jár – érvelt Apponyi –, hogy az „a nemzeti hegemoniának átruházása volna oly fajokra, amelyek jelenleg többnyire alacsonyabb kulturális fokon állanak”. Apponyi ennek igazolására hiteles statisztikai adatokat mutatott be a főtárgyalóknak az iskolázottságról, az írni-olvasni tudás arányairól.¹

Klebsberg kultúrfölény-fogalma ettől teljességgel eltérő. Klebsberg kivételes személyiség volt, Újváry Gábor történész szerint is életében nagyon sok bírálatot kapott. Mit is tartalmaz a klebsbergi kultúrfölény fogalom? „Ennek lényege a magyarok kedvező Kárpát-medencei kulturális mutatóinak megőrzése” és felemelése, írja Újváry. Klebsberg a magyarokat sújtó kegyetlen és okatlan békeszerződésből indul ki, amely az országot megfosztotta minden anyagi és nyersanyag-forrásaitól, tetszhalott állapotba ítélve a nemzetet. Ebből csak egyetlen módon lehet kilábalni Klebsberg szerint: a kultúrfölény gondolatával. Ez nem jelent mást, mint eszményt. Az emberi szellem szabad kibontakozását jelenti, „az alkotó szellem egészséges túltengését” nevezte kultúrfölénynek. Mert a kultúra – miként a szellem és a lélek világa – *teremtő erő*. A magas kultúra. A kultúrfölény programja eszményi célok kitzűzését és megvalósítását jelentette. Ehhez szervesen kapcsolódott iskola- és felsőfokú politikája, amely magában foglalta a tanulást, a művelődést és a munkahelyteremtést. A kultúrfölény azt jelentette, hogy – az ország szegénysége ellenére vagy éppen azért – elsősorban a „művelődést előmozdító intézményekbe” kell leginkább befektet-

ni, s csak azután produktív anyagi javakba. Kultúrfölény és hazaszeretet (nacionalizmus) és keresztény erkölcs egymást szorososan feltételező törekvések. Rendszerének két pillére ez: kultúra és a nacionalizmus. Merész és drága rendszer, egyúttal „konceptiózus és hazafias”. Nem fényűzés!

Klebsberg a külföldi kapcsolatokra is nagy gondot fordított, hogy a kisantant szorításából kivezesse az országot. Egyetlen példára mutatok rá. Bevezette a külföldi ösztöndíjak rendszerét, ebben kiemelten kezelte a magyar-görög kultúrdiplomáciai kapcsolatokat. Ennek érdekében 1925-ben megalakult Athénben a Hellén–Magyar Kamara, 1926-ban pedig Budapesten a Magyar–Görög Kereskedelmi Kamara. A következő évben már magyar tanárok érkeztek Athénba tanulmányútra.

1929-ben a lapok három magyar egyetemi tanár görögországi útjáról számoltak be. Ezt követően nyolc középiskolai tanár hathetes tanulmányútra ment Görögországba a *Hariseion Alapítvány* támogatásával. Horváth Endre – akinek az életét az újjörög irodalom és a magyar-görög kapcsolatok tették ki – díszpolgári címet kapott Kozani várostól. Ebben az észak-görögországi kisvárosban a mai napig utca van elnevezve Klebsberg Kunoról.

A görög sajtó is nagy terjedelemben foglalkozott a magyar-görög kapcsolatokkal. Az egyik Theszalonikiben megjelenő lapban (*Fosz = Világosság*) „Trianon Nem! Nem! Soha!” címmel jelent meg egy közlemény. 1935-ben négy görög állatorvosi hallgató – akik lelkes szószólói voltak a magyar ügynek – készítettek egy Nagymagyarországot ábrázoló domborművet, melyre görögül volt rávésve a jelmondat: *Ochi! Ochi! Pote!* Az ezt követő években számos görög vendéghallgató szerzett állatorvosi diplomát Magyarországon – a klebsbergi oktatási rendszernek köszönhetően! (Ezekről az eseményekről a magyar napilapok is, köztük a Nemzeti Ujság és a Pesti Napló is beszámoltak.)

Szidiropulosz Archimédesz

¹ Gróf Apponyi Albertnek, a magyar béke delegáció elnökének a békekonferencián 1920. január 16-án tartott ülésén a Legfelsőbb Tanácshoz intézett beszéde. In.: A magyar béketárgyalások. Jelentés a magyar békeküldöttség működéséről Neuilly s/S-ben 1920. januárius-március havában I. kötet. Budapest, M. Kir. Tudományegyetem Nyomdája, 1920., (547 p.), 277-278. o.